

INFORMATIKA DARSLARIDA O'QUVCHILARNING IJOJKORLIGINI RIVOJLANTIRISH

Mamatova Zilolaxon Xabibulloxonovna

Farg'ona davlat universiteti dotsenti,
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

E-mail: mamatova.zilolakhon@gmail.com

G'aniyeva Arofatxon G'ofurjon qizi

Farg'ona davlat universiteti talabasi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17595980>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 05-noyabr 2025 yil

Ma'qullandi: 10-noyabr 2025 yil

Nashr qilindi: 13-noyabr 2025 yil

KEYWORDS

*informatika, ijodkorlik,
interaktiv metodlar, loyiha
asosida o'qitish, gamifikatsiya,
innovatsion ta'lim.*

ABSTRACT

Ushbu maqolada informatika fanining o'quvchilarda ijodkorlikni rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyati yoritilgan. Maqolada o'quvchilarning ijodiy tafakkurini shakllantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, loyiha asosida o'qitish, gamifikatsiya va interaktiv metodlarning samaradorligi tahlil qilingan. Shuningdek, informatika darslarida o'quvchilarning mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarni hal etish va yangilik yaratish ko'nikmalarini rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar berilgan. Natijada, maqola informatika ta'limida o'quvchilarni ijodkorlikka yo'naltirishning nazariy va amaliy jihatlarini ochib beradi hamda o'qituvchilar uchun amaliy ahamiyatga ega.

Bugungi kunda axborot texnologiyalari jadal rivojlanib borayotgan bir davrda o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, tahlil qilish va ijodiy yondasha olish qobiliyatlarini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Informatika fani bu jarayonda yetakchi o'rin tutadi. Chunki u o'quvchilarni nafaqat kompyuter savodxonligiga, balki ijodkorlik va yangilik yaratish ko'nikmalariga ham o'rgatadi. Bugungi globallashuv davrida ta'lim tizimida eng muhim vazifalardan biri — o'quvchilarning ijodiy fikrlashini shakllantirish va ularni yangilik yarata oladigan, mustaqil qaror qabul qiladigan shaxslar etib tarbiyalashdir. Axborot texnologiyalari taraqqiyoti ta'lim jarayoniga tub o'zgarishlar kiritdi. Ayniqsa, informatika fani o'quvchilarda texnik tafakkur bilan bir qatorda ijodiy yondashuvni rivojlantirish uchun keng imkoniyat yaratadi. Informatika darslari o'quvchilarni kompyuter savodxonligiga o'rgatish bilangina cheklanmay, balki ularning muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, algoritmik fikrlash, dasturiy yechim topish va yangi mahsulot yaratish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bois informatika ta'limida o'quvchilarning ijodkorligini rivojlantirish masalasi bugungi kunda eng dolzarb mavzulardan biri hisoblanadi. Informatika darslari o'quvchilarni kompyuter savodxonligiga o'rgatish bilangina cheklanmay, balki ularning muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, algoritmik fikrlash, dasturiy yechim topish va yangi mahsulot yaratish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bois informatika ta'limida o'quvchilarning ijodkorligini rivojlantirish masalasi bugungi kunda eng dolzarb mavzulardan biri hisoblanadi.

Informatika darslarining ijodkorlikni rivojlantirishdagi o'rni

Informatika fani o'z tabiatiga ko'ra ijodiy yondashuvni talab qiladi. Har bir o'quvchi dastur tuzish, dizayn yaratish, robotni boshqarish yoki veb-sayt ishlab chiqish jarayonida o'z g'oyasini amaliyotga tatbiq etadi. Bunda o'qituvchi yo'l-yo'riq ko'rsatadi, lekin ijodiy natijani o'quvchining o'zi ishlab chiqadi. Masalan:

-Scratch muhitida multfilm yoki o'yin yaratish orqali o'quvchi voqeani sahnalashtiradi, personajlarga harakat beradi — bu ijodiy tafakkurni rag'batlantiradi.

-Python yoki C++da dasturlash o'quvchini tahliliy va algoritmik fikrlashga o'rgatadi.

-Tinkercad va Arduino platformalarida ishlash esa texnik ijodkorlikni rivojlantiradi.

Shu tarzda informatika darslari o'quvchining nafaqat bilim darajasini, balki innovatsion tafakkurini ham shakllantiradi.

O'quvchilarda ijodkorlikni rivojlantirishda qo'llaniladigan metodlar.

O'qituvchi dars jarayonida o'quvchilarning ijodiy faoliyatini rag'batlantirish uchun quyidagi metodlardan foydalanishi mumkin:

1. Muammoli o'qitish metodi — o'quvchilarga tayyor yechimga ega bo'lmagan masalalarni berish orqali ularni mustaqil izlanishga undaydi.

2. Loyiha asosida o'qitish (Project-based learning) — o'quvchilar mustaqil yoki guruh bo'lib dastur, sayt, o'yin yoki robot yaratish loyihalarini ishlab chiqadilar.

3. Gamifikatsiya (o'yinlashtirish) — o'quv jarayoniga o'yin elementlarini qo'shish orqali motivatsiyani oshirish. Masalan, ball, reyting, belgi tizimi kiritish.

4. Interaktiv metodlar — "Aqliy hujum", "Klaster", "Venn diagrammasi", "Insert" texnikalari orqali erkin fikrlash va hamkorlikda ishlashni rivojlantirish.

5. STEAM yondashuvi — informatika, matematika, texnologiya, muhandislik va san'atni birlashtirgan holda o'quvchining kompleks fikrlashini rivojlantirish.

Ushbu metodlar o'quvchilarda mustaqil fikrlash, yangi g'oyalar yaratish, muloqotda faol bo'lish va jamoaviy ijodiy ish olib borish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Informatika darslarida ijodkorlikni baholash va rag'batlantirish

Ijodkorlikni rivojlantirishda baholash mezonlari ham muhim o'rin tutadi. O'qituvchi faqat tayyor natijani emas, balki o'quvchining fikrlash jarayonini, yangi g'oya taklif etish darajasini ham e'tiborga olishi kerak. Baholashda quyidagi omillar hisobga olinadi:

-O'quvchining o'z g'oyasini ilgari surish qobiliyati;

-Muammoni turlicha yecha olish darajasi;

-Dasturiy yechimning yangiligi va foydaliligi;

-Hamkorlikda ishlash, kommunikativlik ko'nikmalari.

Shuningdek, o'quvchining ijodiy ishlari portfolio shaklida to'planib borilishi va dars jarayonida muntazam tahlil qilinishi maqsadga muvofiqdir. Bu o'quvchining o'sishini ko'rsatadi va uni yanada ijodkorlikka undaydi.

Xulosa

Informatika darslarida o'quvchilarning ijodkorligini rivojlantirish — bu nafaqat o'quv jarayonining samaradorligini oshirish, balki kelajakda innovatsion fikrlaydigan mutaxassislarni tayyorlashning muhim omilidir. O'qituvchi darslarda o'quvchini erkin fikrlashga, muammolarni mustaqil hal etishga, o'z g'oyasini amaliyotga joriy etishga yo'naltirsa, bu o'quvchining o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, loyiha asosidagi ta'lim va interaktiv metodlardan foydalanish informatika fanining ijodiy yo'nalishini

yanada kuchaytiradi. Natijada, informatika darslari o'quvchilarni yangilik yaratuvchi, ijodiy fikrlovchi va raqamli dunyoda faol ishtirok eta oladigan shaxslar etib tarbiyalaydi.

Mavzuga doir metodika qo'llaymiz

Bizga kerak bo'ladi : T-jadval metodi — bu taqqoslash, farqlash va o'xshashliklarni aniqlash orqali o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantiruvchi interfaol metodlardan biridir.

Ishning maqsadi : O'quvchilarga ikki tushuncha, obyekt yoki hodisani taqqoslab o'rganish imkonini berish. Farqlar va o'xshashliklarni aniq ko'rsatish orqali tahliliy fikrlashni kuchaytirish. Axborotni tizimlashtirish va eslab qolishni osonlashtirish. T-jadval ikki ustundan iborat bo'ladi: 1-ustun 2-ustun . Birinchi obyekt yoki tushuncha Ikkinchi obyekt yoki tushuncha .Har bir ustunga taqqoslanayotgan narsaning xususiyatlari, belgilar yoki misollar yoziladi. Bu metod o'quvchini faol fikrlashga va tahlil qilishga o'rgatadi. Axborotni tartibga soladi va vizual tarzda ko'rsatadi. O'quvchilar uchun taqqoslashni osonlashtiradi. Guruh bilan ishlashda muloqot va hamkorlikni rivojlantiradi.

Lokal tarmoq (LAN)	Global tarmoq (WAN)
<ul style="list-style-type: none"> • Ma'lumotlar uzatish tezligi yuqqori • Kompyuterlar bir binoda joylashgan • Internetga ulanmasligi mumkin • Xavfsiz va boshqaruvi oson • Masalan: maktab tarmog'i 	<ul style="list-style-type: none"> • Uzoq masofada ishlaydi • Kompyuterlar shaharlar yoki mamlakatlararo ulanadi • Internet tarmoq' orqali ulanadi • Xavfsizlikni ta'minlash murakkab • Masalan: Internet

Bulutli texnologiyalar

Afzalliklari

1. Ma'lumotlar internet orqali har joydan foydalaniladi
2. Xotira sig'imi cheklanmagan
3. Zaxira nusxalar avtomatik yaratiladi
4. Uskuna xarajati kamayadi

Kamchiliklari

1. Internet bo'lmasa ishlamaydi
2. Maxfiylik xavfi yuqori
3. Obuna to'lovlari talab qilinadi

INNOVATIVE ACADEMY

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. Informatika va axborot texnologiyalari fanidan o'quv dasturi (5-11-sinflar uchun). – Toshkent, 2022.
2. Xoshimov R., Matkarimova M. Informatika o'qitish metodikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
3. G'anieva D. Ta'lim jarayonida ijodkorlikni rivojlantirishning zamonaviy metodlari. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.
4. Ergasheva N. Informatika ta'limida loyihaviy o'qitish texnologiyasidan foydalanish usullari. – "Pedagogik ta'lim" jurnali, №3, 2022.
5. Turdiyeva Z. O'quvchilarning ijodiy tafakkurini shakllantirishda interaktiv metodlarning ahamiyati. – "Ta'lim va fan yangiliklari" jurnali, №2, 2023.